

12. У цілому, дитину з ГРДУ варто залучати допомагати вчителю це надихатиме її, підніматиме настрій і мотивуватиме школяра до співпраці. Важливо ставитись до таких учнів з більшою увагою, поважати в них особистість, сприяти підвищенню самооцінки [5].

Врахування наведених рекомендацій, які обумовлені психофізіологічними особливостями школярів з ГРДУ, може суттєво підвищити якість навчальної діяльності вказаної категорії дітей. А також допоможе покращити педагогічну взаємодію з гіперактивною дитиною та мотивуватиме її до певних навчальних досягнень.

Література

1. Ілляшенко Т. Гіперактивна дитина. Психологічний супровід у навчальному закладі / Т.Ілляшенко; упоряд. Т.Червонна. – Київ: «Вид. Група «Шкільний світ», 2017. – 88 с.
2. Романчук О. Гіперактивний розлад з дефіцитом уваги. Практичне керівництво / О. Романчук. – Львів: Крео, 2008. – 323 с.
3. Суковський Є. Г. Гіперактивний розлад з дефіцитом уваги у дітей: poradnik для батьків / Є. Суковський. – Львів : Колесо, 2008. – 144 с.
4. Сухіна І. В. Гіперактивна дитина / І.В. Сухіна. – Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. – 40 с.
5. Сухіна І. В. Стратегії психологічної допомоги учням з ГРДУ в умовах інклюзивного навчання / І.В. Сухіна. //Теорія і практика спеціальної педагогіки та психології: Збірник наукових праць: до 100-річчя від дня народження професора І. Г. Єременка. - Вип. 9 / За ред. О. В. Чеботарьової, І. В. Гладченко. – К.: Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, 2017. – С. 209-215.

Тимофієнко Н. В.

кандидат психологічних наук,
старший викладач кафедри сурдопедагогіки
та сурдопсихології імені М. Д. Ярмаченка
НПУ імені М. П. Драгоманова

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТИЛІВ СПІЛКУВАННЯ СТУДЕНТІВ-СУРДОПЕДАГОГІВ

Стиль спілкування – це індивідуально-типологічні особливості взаємодії педагога і учнів. Він враховує особливості комунікативних можливостей вчителя, досягнутий рівень взаємин педагога і вихованців, творчу індивідуальність педагога, особливості учнівського колективу [2].

У дослідженнях науковців зазначається, що якість засвоєння інформації залежить від стилю міжособистісної взаємодії між вчителем та учнем [1, 2, 5].

Виходячи з того, що сурдопедагогічне спілкування формується на етапі навчання студентів в університеті, у структуру його вивчення входило завдання виявити особливості стилю у спілкуванні студентів-сурдопедагогів у навчальному процесі.

З'ясувалось, що в студентські роки не спостерігається завершеності стилю спілкування у студентів-сурдопедагогів, він є змішаним, де на перший план виступають особистісні характеристики, що впливають, в свою чергу, на

навчальну діяльність та оволодіння професійними навичками.

Згідно з результатами анкетування встановлено, що більшість студентів-сурдопедагогів досліджуваних груп люблять спілкування, їх не бентежить велика кількість людей. Студенти не відчують труднощів у спілкуванні з малознайомими людьми, вони з радістю вислуховують співрозмовника, не перебиваючи його. Вони легко розпочинають розмову з малознайомою людиною.

Дані дослідження дають підставу констатувати існування детермінування особистісного стилю на набуття сурдопедагогічного стилю спілкування.

З'ясовано, що в період навчання найбільше на темп формування сурдопедагогічного спілкування впливає власний індивідуальний стиль спілкування. На сутність спілкування впливає діапазон вибору характеру взаємин, до яких віднесені такі стилі: спілкування заради спілкування (вербалізація); спілкування насичене певним змістом; спілкування з метою дотримання або встановлення міжособистісних взаємин; спілкування в рамках виду діяльності (навчальної); спілкування, спрямоване на перспективу кар'єрного зростання; спілкування, спрямоване на перспективу особистісного розвитку; спілкування, спрямоване на досконале оволодіння професією.

Розглянемо більш детально кожен із стилів.

Розглянемо перший із названих стилів «спілкування заради спілкування». При такому стилі спілкування студент не орієнтується на взаємини, він обирає першу ліпшу людину, яка йому трапилась і не звертаючи увагу на те, цікаво це для співрозмовника чи ні, є в нього час чи немає, починає розповідати про те, що саме у нього промайнуло на думці. Це може бути навчання, викладач, предмет, товариш, погода тощо. Відбір сюжету неконтрольований, говорить лише сам студент. Форма викладу повідомлення є незв'язною, монологічною, не спрямованою на слухача. Мовлення збідніле, нечітке. Студент може відносно іншого стояти не навпроти, а збоку, навіть повернутись спиною.

Студенту байдуже те, наскільки вони знайомі між собою, тому сам, обираючи зміст, поводить себе незацікавлено, зверхньо. Умінь у спілкуванні не виявляє, емоційний фон нейтральний або проявляє емоційну позитивну зацікавленість у собі.

Досить суперечливим за проявами є стиль «спілкування насичене певним змістом»

Часто таке спілкування проявляється у, байдужих до інших, відмінників. Такі студенти правильно і довго відповідають, а їх уроки на практиці – це ніби театр одного актора без присутності глядачів. За конструкцією такий урок правильний, але в ньому немає життя, в його процесі студенти не можуть нічого навчити дітей з порушеннями слуху. Тобто, такі студенти мають високі мовленнєві уміння, зв'язно і логічно викладають, але неемоційно, разом з тим, вони завжди стоять обличчям до співрозмовника, але не цікавляться, наскільки мовленнєве оформлення є складним для оточуючих, наскільки доступно викладається зміст.

Таке спілкування може бути як ініціативним, так і певною відповіддю на завдання або ситуацію. Таких студентів, як правило, слухають мовчки, на

поставлені запитання відповідають аргументовано, з історичним розглядом і екскурсом у причинно-наслідкові зв'язки. Студенти, не дивлячись ні на що, завжди спрямовані на виклад того змісту, який вони обрали і вважають правильним. У них не зафіксовано задоволення від викладу змісту у спілкуванні, і вони не цікавляться тим, наскільки зміст спілкування знайомий для оточуючих, не реагують, як правило, на надмірну тривалість власного монологу. Такі студенти для оточуючих виглядають досить нудними у спілкуванні.

Особливим є «спілкування з метою підтримки або встановлення нових міжособистісних взаємин».

Студент є активним, щодо іншої людини, він обирає сам коло людей, яких він вважає для себе правильними і доцільними. Це може бути група, клас, одноліток, дитина з порушеннями слуху. Спілкування такої студент ініціює самостійно, не вивчає зацікавленість співрозмовника до взаємин. Але з метою налагодження взаємин, обирає позитивний фон у спілкуванні, як правило, усміхнений, тактовний, витриманий. Речення є розгорнутими і після кожного висловлювання чекає на позитивну емоційну реакцію того, на кого була спрямована його активність.

Даний стиль спілкування є практично спілкуванням в одну сторону. Тому студенти під час практики на уроках реалізують управління навчальною діяльністю як суб'єкт-об'єктні взаємини. Такі студенти, як правило, вважають зміст мовлення, обраний ними, безапеляційно правильним. Іноді вони повторюються, спілкування виглядає дещо нав'язливим.

Наступним у розгляді стилю є «спілкування в рамках виду діяльності». Дане спілкування є досить обмеженим у змісті, меті, часі. Воно охоплює весь діапазон взаємин, так як у діяльності можуть бути задіяними як студенти, так і викладачі і діти. Специфікою даного стилю є існування його рубежів. Разом з початком діяльності воно розпочинається, після її завершення – закінчується. Таке спілкування спрямоване на отримання позитивної оцінки. Такий студент спрямовує зусилля на розуміння один одного, може взяти ініціативу і пояснювати мету та завдання, які необхідно виконати спільно. У випадках, коли студент у навчальній діяльності є незалежним, він взагалі не спілкується. На виробничій практиці такі студенти готуються активно до уроку, консультуючись, з сурдопедагогом та методистом, після завершення, такі контакти не підтримуються. Особливої цінності у спілкуванні не вбачають, а тому не розглядають його як одну із компетенцій. Досить добре володіють артикуляцією, мовленням усним та писемним, доцільно і правильно використовуючи на ходу, якщо потрібно вмотивовано доучують миміко-жестове мовлення та дактилологію, не переносять здобуті навички на інші ситуації.

Стиль «спілкування, спрямоване на перспективу кар'єрного зростання» є одним з трьох провідних професійних стилів. Іншими двома є «спілкування, спрямоване на перспективу особистісного розвитку» та «спілкування, спрямоване на досконале володіння професією».

Студенти, яким властивий вказаний вище стиль спілкування, зорієнтовані на набуття посади або підвищення кваліфікації. Тому, як правило, вони спрямовані на вирішення двох завдань: по-перше, на оволодіння змістом, по-

друге, на встановлення позитивних взаємин. Вони дуже занепокоєні у випадках, коли у спілкуванні їм здається, що їх недооцінюють або вони чимось не подобаються. Тому вказані два напрями можуть ними реалізуватись як одночасно, так і поперемінно, надаючи перевагу то одному напрямку і визначаючи його як пріоритет, то іншому.

Такі студенти практично не спілкуються за межами навчальної діяльності ні з сурдопедагогами, ні з дітьми, ні з викладачами кафедр.

Студент швидко оволодіває сурдопедагогічними техніками, мовлення сформоване на високому рівні, говорить логічно, підкріплюючи спілкування яскравими прикладами. Студенти на уроках зацікавлені однаково як в навчанні дітей з порушеннями слуху, так і у взаєминах та оцінці за урок. Такі студенти, як правило, підтримують, так би мовити, «вигідні» стосунки, які надають їм зараз або в майбутньому певні дивіденди до кар'єрного зростання.

Стиль «спілкування, спрямоване на перспективу особистісного розвитку» відзначається своїм широким діапазоном інтересів, їхньою стійкістю. Студентам властива захопленість, дружелюбність, яку вони завжди, не замислюючись, втілюють у життя. Їхнє спілкування насичене гумором, скромністю, глибинною повагою до співрозмовника (мовника). Вони завжди пам'ятають всі вагомості для співрозмовника дані, звертаються особисто за іменем (і по-батькові). Вони для спілкування завжди оберуть теми, які однозначно викличуть значний інтерес у мовника. Це великі дипломати, їх люблять за особистісні якості, поважають за професіоналізм. Їм завжди раді оточуючі. На практиці на таких студентах гронами висять маленькі діти з порушеннями слуху, більш дорослі виконують разом з ними веселі, інтелектуальні та розважальні завдання. Діти через їхні особистісні якості, щоб сподобатись, вивчають навчальний матеріал, тому що такі студенти, по праву, можуть показати кожній дитині її цінність. Вони ніколи не стомлюються допомагати іншим та піклуватись про них. Надзвичайно відповідальні, часто є формальними і одночасно неформальними лідерами. У навчальних відносинах займають об'єктивну позицію, вимогливі, вміють контролювати дітей та групу при виконанні спільних завдань. Це майбутні очільники освіти.

Стиль «спілкування, спрямоване на досконале оволодіння професією».

Даний вид спілкування є чи не найголовнішим у професійному становленні студента-сурдопедагога.

Він характеризується чітким усвідомленням свого перебування у вищому навчальному закладі, мета якого – набуття, розширення і формування фахівця за певною спеціальністю. Спілкування у зазначеному вигляді обмежене обговоренням суто професійної діяльності, що значно звужує коло можливих тем для розгляду в колі студентів. Бажання досягти досконалості в обраній професії змушує студентів уважно слухати монолог викладача та лекції, вчителя на уроці під час практики, іншого студента на практичному і семінарському занятті; швидко орієнтуватись у його змісті та швидко конструювати власну відповідь у структурне об'єднання в цілому. Уміння у спілкуванні такого студента засвідчують логічність, послідовність його висловлювання, вміння відібрати відповідні точні за семантикою слова, застосовуючи літературні

прийоми (синонімію, антонімію). Його характеризують відсутністю нелітературних конструктів – слів-паразитів, вульгаризмів тощо. Таке мовлення приваблює позитивним емоційним забарвленням.

Отже, в період навчання найбільшою мірою на темп формування професійного сурдопедагогічного спілкування впливає особистісний стиль спілкування, який сформувався на основі досвіду студента та характеру міжособистісних контактів.

Література

1. Зимняя И. А. Педагогическое общение как форма реализации учебного сотрудничества преподавателя и студентов // Психология обучения неродному языку. – Москва : Русский язык, 1989. – С. 42-60.
2. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении.. – Москва : Просвещение, 1987. – 190 с.
3. Максименко С. Д. Психологія особистості : змістові ознаки / С. Д. Максименко // Гуманізація взаємин вчителя та учнів – необхідна умова особистісно орієнтованої освіти : Науково-методичний збірник за ред. С. Д. Максименко, Г. О. Балла, М. М. Заброцького. – Житомир-Київ: ЖОГППО, 2004. – С. 3-17.
4. Митина Л. М. Психология развития и здоровья педагога: выбор стратегии профессиональной жизнедеятельности (часть II) – Москва : Про-Пресс, 2005. – 80 с.
5. Мудрик А. В. Общение как фактор воспитания школьников. – Москва: Педагогика, 1984. – 112

Федоренко М. В.

кандидат психологічних наук, доцент
кафедри спеціальної психології та
медицини ФСЮ,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

Федоренко М. І.

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри спеціальної психології та
медицини ФСЮ,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

РОЗУМІННЯ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РАННЬОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ТА КОРЕКЦІЇ ПІДЛІТКІВ З АКЦЕНТУАЦІЯМИ ХАРАКТЕРУ

Актуальність дослідження чинників формування девіантної поведінки обумовлена значним поширенням проблеми поведінки, що відхиляється від загальноприйнятих норм суспільства серед підлітків і молоді. За останні десятиліття підходи до вивчення девіантної поведінки серед підростаючого покоління змінилися. На сучасному етапі розвитку психологічної науки, крім відомих раніше проявів девіантної поведінки, пов'язаної із вживанням алкоголю,